

«Me'n recordo de Boix, Teresa Pàmies i una altra dona... ¡Abril!»

Als 91 anys, la seva memòria és com una ciutat en ruïnes on només alguns edificis es mantenen drets. La Maria ja no es reconeix en la riallera noia de 15 anys que posa en un balcó de l'antic hotel Colón de la plaça de Catalunya el 1937. El seu retrat és una de les 1.368 imatges de la República i la guerra civil que conformen el Fons d'Argelers, que va estar perdut durant 70 anys i que els experts de la Comissió de la Dignitat i Foto Connexió atribueixen a Francesc Boix, l'heroic fotògraf del camp de concentració de Mauthausen, i al seu pare. Ella no se'n recorda, però el nom de Maria Fabregat va aparèixer manuscrit entre els negatius i la seva família sí que l'ha identificat a la foto del Colón. Estirant el fil, sorgeix el fràgil retrat d'una àvia amb uns retalls de memòria gens èpics que han servit per confirmar l'autoria de Francesc Boix.

—¿Se'n recorda del moment en què li van fer la foto de joveneta?

—No, tinc molt mala memòria. La prova és que quan anava a estudiar a l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona, que era al carrer de Sant Pere Més Baix, hi havia una professora que ens feia estudiar oracions per recitar-les l'endemà, i quan em tocava a mi jo sempre deia: «Això és aproximadament així...». «Una oració no es diu aproximadament -em renyava ella-, sinó tot seguit».

—Doncs d'aquella escola sí que se'n recorda molt bé ¡i han passat 80 anys!

—Era una escola només per a dones que tenia

MARTÍ FRADERA

Maria Fabregat

El seu retrat de 15 anys forma part dels 1.368 negatius del Fons d'Argelers de Francesc Boix.

PER
Gemma
Tramullas

molt bona fama. Els meus pares eren cultes, catalanistes i moderns. Érem tres germanes i un germà i ens van educar a tots igual. Jo vaig créixer a la casa que teníem a Sants llegint els llibres de la biblioteca del meu pare, que tenia totes les obres de Balzac.

—A la foto se la veu a l'antic hotel Colón de la plaça de Catalunya, que avui és una botiga d'aparells electrònics.

—Era la seu de les Joventuts Socialistes Unificades de Catalunya. Al primer pis hi havia les seccions de Barcelona, i al segon, les de Catalunya. Jo era la secretària d'un tal Ferran, que era la persona que s'encarregava dels diners.

—¿Recorda alguna cosa més?

—Hi havia un noi molt jove, Francesc Boix, que feia fotos de tot i publicava a la revista *Juliol*. La seva cara la tinc molt difuminada, però del nom me'n recordo. Devia tenir tres o quatre anys més que jo. Suposo que ell em devia fer la foto.

—Això sembla. ¿Recorda més noms?

—Boix, Teresa Pàmies, que era a l'Aliança Nacional de la Dona Jove, i hi havia una altra dona... ¡Abril!, es deia Abril.

—¿Vostè militava a l'Aliança?

—Que jo recordi no era militant, ni de la JSUC ni de l'Aliança. Era molt joveneta i no hi vaig ser gaire temps. Un mes o dos abans que entressin les tropes de Franco vaig deixar d'anar a l'hotel Colón per no donar problemes als meus pares i ja no vaig tornar a tenir contacte amb aquelles persones.

Per sort, els arxius omplen els buits de la memòria. Als documents sobre l'Aliança Nacional de la Dona Jove retornats de Salamanca a l'Arxiu Nacional de Catalunya hi apareix una Maria Fabregat de 16 anys com a afiliada número 137. I segons consta en la investigació *Les dones d'esquerra 1931-1939* de la Fundació Josep Irla, al míting inaugural de l'Aliança el mes d'abril del 1937 hi van parlar, entre altres, la seva presidenta, Montserrat Martínez, Teresa Pàmies i... ¡Margarida Abril!, en representació de les obreres tèxtils. Després de la guerra, Maria Fabregat va entrar en una companyia d'assegurances i als 30 anys es va casar i ja no va tornar a treballar ni va tenir contactes polítics. Viuda i sense fills, ara viu en una residència de Sants, on la visiten els nebots.

—Tot aquest enrenou que s'ha format per la foto... li és bastant igual, ¿oi?

—Doncs sí. Però si a vostè li interessa... ≡

gentecorriente@elperiodico.com